

Språkholdninger

Lars Anders Kulbrandstad
Høgskolen i Hedmark

Sammendrag

Med den økte innvandringen til landet gjennom de seneste tiårene har det norske språklandskapet endret seg. I tillegg til majoritetsspråket i alle sine dialektale og sosiolektale varieteter og de tradisjonelle mindretallsspråkene preges bildet nå i større grad enn tidligere av norsk snakket med ulike grader og former for utenlandsk aksent og av nye minoritetsspråk. Norge er kjent for uvanlig stor toleranse for bruk av dialekt i sammenhenger der det i andre land snakkes standardtalemål, og det er et interessant og viktig spørsmål om aksentpreget norsk og andre sider av det stigende språkmangfoldet også blir møtt med liknende tolerante holdningene. Siden årtusenskiftet har det vært i gang forskning om dette, og denne artikkelen gjør rede for hovedtemaer og metodiske tilnærminger i denne forskningen, gjennomgår forskningsfunn og relaterer disse til forskning internasjonalt. Temaer og metoder som kan være aktuelle for videre forskning, blir også behandlet.¹

Nøkkelord: *norsk språk, språkholdninger, utenlandsk aksent, multietnisk ungdomsspråk, flerspråklighet, minoritetsspråk*

Forskning om språkholdninger i Norge har framfor alt dreid seg om holdninger til førstespråksvarieteter av norsk, i hovedsak dialekter (se f.eks. Steinsset og Kleiven 1975, Strømsodd 1979, Omdal 1995, Haugen 2004, Mæhlum og Røyneland 2009, Røyneland 2009, van Ommeren u.a.). Også holdninger til skriftspråk, først og fremst til nynorsk, har vært undersøkt (se f.eks. A.-B. Holm 1999, Selback 2001, Vibe 2005, Thingnes 2015). Dessuten har det vært arbeidet med holdninger til samisk (se f.eks. Riebler, Bull

og Kuz'menko 2007, Hiss 2012, K.J. Solstad, Márge, Balto, Nygaard, Josefsen og M. Solstad 2012), kvensk (bl.a. Lane 2010) og norsk tegnspråk (Holten og Lønning 2011). I et større nordisk prosjekt er holdninger til moderne importord blitt studert (se serien *Moderne importord i språk i Norden*, Novus forlag 2004 – 2012). I løpet av de siste 10 – 15 årene har det dessuten kommet forskning som gjelder holdninger til norsk som i større eller mindre grad er preget av at den som snakker, har lært norsk som et andrespråk. Også holdninger til andre aspekter av det økende språklige mangfoldet i landet har vært studert, blant annet såkalt multietnisk ungdomsspråk, flerspråklighet og nye minoritetsspråk. Denne artikkelen gir et oversyn over denne forskningen og redegjør for problemstillinger som har vært undersøkt, metoder som har vært benyttet, og funn som har vært gjort. Temaer for videre forskning blir også drøftet. Men aller først kommer en kort presentasjon av hvordan begrepene 'holdning' og 'språkholdning' er framstilt i nyere faglitteratur på relevante fagfelt, og en oversikt over framgangsmåter i utforskning av holdninger til språk.

Begreper og metoder

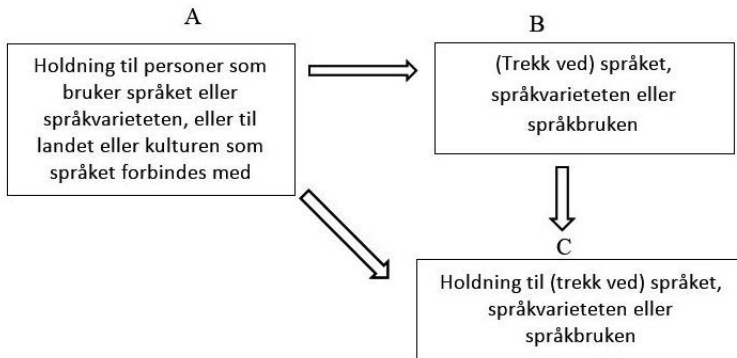
'Holdning' er et begrep som først og fremst har vært behandlet innenfor sosialpsykologi. Det finnes en rekke definisjoner i faglitteraturen, og diskusjonen om hvordan begrepet bør avgrenses, pågår stadig (Garrett 2010, Albarracin, Johnson og Zanna 2014). Noen elementer synes det likevel å være nærmest allmenn enighet om, og ifølge *The Handbook of Attitudes* (Albarracin et al. 2014) har følgende definisjon fra Eagly og Chaiken (1993) bred tilslutning i fagmiljøet: «attitude is a psychological tendency that is expressed by evaluating a particular entity with some degree of favor or disfavor» (s.1). Holdning er altså en indre, psykologisk tilbøyelighet hos mennesket, og denne tilbøyeligheten kommer til uttrykk ved at individet vurderer ett eller annet i den ytre verden mer eller mindre fordelaktig eller ufordelaktig. Det som vurderingen gjelder, kan være noe konkret, f.eks. en folkegruppe, eller noe abstrakt, f.eks. en politisk eller religiøs oppfatning. Den som har holdningen, behøver ikke å være seg bevisst hvordan han eller hun vurderer gjenstanden for holdningen, men vurderingen kan også være bevisst. I det første tilfellet dreier det som om en implisitt holdning, i det andre om en eksplisitt (Greenwald og Banaji 1995). Selve vurderingsreaksjonen kan være kognitiv – altså at man tenker på holdningsgjenstanden

som noe positivt eller negativt, affektiv – altså at man har negative eller positive følelser overfor den, eller konativ – det vil si at man handler på en eller en avvisende, negativ måte i møte med den eller på en aksepterende måte. Vurderingen kan også romme alle tre aspektene samtidig (Eagly og Chaiken 2007). Utgangspunktet for etablering av en holdning hos individet er en eller annen erfaring med gjenstanden for holdningen, som etterlater seg en slags mental «avleiring» (*residue*), og når vedkommende senere møter nye forekomster av gjenstanden, vil denne «avleiringen» prege hans eller hennes vurdering av den (Eagly og Chaiken 2007). Enkelte forskningsfunn er tolket som tegn på at måten som individet reagerer på, i visse tilfeller kan henge sammen med medfødte disposisjoner (Alford, Funk og Hibbing 2005, her etter Garrett 2010, s. 22), men oftest er reaksjonen lært gjennom personlige erfaringer og/eller gjennom innflytelse fra det sosiale miljøet. Vurderingsreaksjonen overfor holdningsobjektet behøver ikke være betinget av holdningen alene, men kan også være påvirket av konteksten, f.eks. at personen det gjelder, kan ønske å framstå på en måte som han eller hun tror er ønsket av omgivelsene. Reaksjonen kan dessuten henge sammen med hvordan holdningen blir studert på, f.eks. hvordan spørsmål i spørreundersøkelser er utformet (Schwarz 2001). Tidligere var det vanlig å betrakte holdning som en stabil og varig egenskap ved individet, mens moderne forskning åpner for at den kan være kortvarig. I tilknytning til dette skiller man mellom ulike grader av engasjement (*commitment*): sterkt engasjement ved holdninger som er dypt forankret og bestandige, svakt ved holdninger som er overflatiske og ustabile (Garrett, Williams og Coupland 2003).

Språkholdninger er innstillinger eller tilbøyeligheter som ligger til grunn for mer eller mindre fordelaktige eller ufordelaktige vurderinger av språk, språkvarieteter, måter som språk og språkvarieteter blir brukt på, eller andre forhold som har med språk å gjøre (se Baker 1992 og Garrett 2010). Et tema i fagdebatten om språkholdninger gjelder hvorvidt det i bunn og grunn dreier seg om holdninger til personene som snakker språket eller språkvarieteten, snarere enn om holdninger til selve det språklige (se f.eks. Preston 2009). Dette er skjematisk framstilt i figur 1.

Det er tilfeller hvor det kan synes rimelig å anta at det er trekk ved språket, språkvarieteten eller språkbruken i seg selv som er gjenstand for positive eller negative vurderinger, altså det som i figuren ovenfor er angitt med en pil direkte fra B til C. Det kan være estetiske egenskaper som vurderes, som at det knyttes negative holdninger til harkelyder og positive holdninger til vokalrikdom. På en av de mange sidene på nettet der folk

Figur 1: Forholdet mellom holdninger til språk og holdninger til brukerne av språket

lister opp det som de mener er de peneste og de styggeste språkene i verden, er det f.eks. én som har nederlandsk på toppen blant de stygge, og skriver «Forferdelige greier [...] legg merke til den grusomme harkelyden» (Signaturen «Luriluri» på Diskusjon.no, 11.04.07). I et Leserinnlegg i avisa Østlendingen 30.10. 2003 uttrykkes den utbredte oppfatningen at italiensk er «Europas vakreste språk, dets rikdom på vokaler, særlig a-er, gjør språket klangfullt og sangbart». I boka *Om språkskönhet* fra 1897 mente den svenske romanisten Johan Vising å kunne påvise at språk med utstrakt bruk av fullvokalene /a/, /i/ og /u/ var vakre (Vising, 1897, Storvand Gjørtz og Olsen 2004). Det kan også dreie seg om etiske vurderinger, som når banning blir fordømt som moralsk forkastelig (se f.eks. McEnery 2006), eller vurderinger som gjelder logiske eller lingvistiske kvaliteter ved språket. Det siste har vi et eksempel på i følgende innlegg i en nettdiskusjon om stygge og pene språk: «Mitt favorittspråk er uten tvil tysk! Som noen har nevnt tidligere i tråden, så er det et meget logisk oppbygd språk med god struktur» (signaturen «Der Flieger», Diskusjon.no, 15.11.07).

Selv om vurderingen kan synes å dreie seg om språket eller språkvarieteteten i seg selv, vil det ofte være personer eller grupper av personer som er det egentlige holdningsobjektet. Holdningen til personene smitter over på språket, slik at det blir en forbindelse A>B>C i figuren ovenfor. Signaturen «Kattelatte» uttrykker det slik på VG Debatt 20.04.04: «Jeg liker Bodø-dialekt, men kanskje fordi de jeg kjenner fra Bodø er så herlige?», mens signaturen «Vidaste» samme sted 03.03.11 begrunner sin motvilje mot fransk med at det er «[s]pråket for dei som egentleg ser på seg sjølv

som for sofistikerte til å snakka med andre, men som gjer det likevel berre for å få fram kor sofistikerte dei er». Mæhlum (2008) mener at vi ikke er i stand til å forholde oss forutsetningsløst til en språkvarietet, siden vi er «fanget av våre tidligere erfaringer og stivnete forestillinger og klassifiserer slik språkbrukere i forhold til mer eller mindre kategoriske stereotypier» (s. 96). Preston (2009) bruker begrepet *ikonisering*, hentet fra Irvine (2001), om dette at positive eller negative assosiasjoner knyttet til en gruppe personer overføres til språket eller trekk ved språket, og at assosiasjonene etter hvert vekkes av språket eller språktrekkene alene uten at forbindelsen til gruppa blir aktivert. Leddet A i figuren ovenfor sjaltes altså ut, men er stadig det som bestemmer C.

Som psykologisk tilbøyelighet er holdninger ikke direkte tilgjengelige som data for undersøkelser, men må studeres slik de kommer til uttrykk gjennom verbale ytringer eller en eller annen form for atferd som kan iakttas. I holdningsforskningen har selvrapportering vært den dominerende metoden for datalesing, oftest i form av en eller annen variant av spørreskjemaer (Krosnick, Judd og Wittenbrink 2005), men en rekke andre framgangsmåter benyttes også, blant annet intervjuer, dagbøker eller logger, og dokumentstudier. Metoder i forskningen om språkholdninger grupperes gjerne i tre hovedtyper. Den første er analyser av hvordan språk og språkvarieteter omtales og behandles i samfunnet (hos Ryan, Giles og Hewstone 1988 kalt *societal treatment*). Datamaterialet kan her f.eks. være politikkdokumenter (lover, forskrifter, partiprogram o.a.), medieinnhold (avisartikler, radio- og tv-programmer o.a.) og stoff fra nettet (diskusjonsinnlegg, kommentarer o.a.). En annen betegnelse på denne framgangsmåten er innholdsanalyse (*content analysis*). Den andre typen metode er direkte måling av holdninger (*direct measures*), som dreier seg om å få data som viser holdninger ved å stille respondenter spørsmål om hva de mener om bestemte språk og språkvarieteter eller om bestemte måter å bruke dem på, eller be dem angi hvor enige eller uenige de er i påstander om det samme. Man kan spille språkopptak som utgangspunkt for undersøkelsen, eller man kan bare nevne hvilke språk, varieteter eller språkbruksmåter respondentene skal vurdere. Svarene kan gis ved å fylle ut spørreskjemaer, eller de kan komme i intervjuer. Det er altså eksplisitte, bevisste holdninger som undersøkes med slike framgangsmåter. Indirekte metoder er den siste typen, og da er det implisitte, ubevisste holdninger som er studieobjektet (for problematisering av skillet mellom bevisste og ubevisste holdninger, se Maegaard 2009, Preston 2009). Data som kan belyse språkholdninger,

framskaffes ved å be respondenter ytre seg om noe annet og ikke informere dem om at det er holdninger til språk man vil undersøke. Den mest kjente av disse framgangsmåtene er *masketest*, som finnes i to hovedvarianter. I den første får respondenter høre opptak der det samme blir sagt på to forskjellige språk eller språkvarieteter av flere personer. Hva respondentene ikke vet, er at de fleste som snakker på opptakene, er tospråklige eller bidialektale og sier det samme på hvert av språkene eller hver av språkvarietetene. De to opptakene med én og samme person kommer ikke like etter hverandre, men plasseres inne blant andre opptak. Etter hvert opptak blir respondentene bedt om å karakterisere personen de nettopp har hørt snakke, for eksempel hvor intelligent, vennlig, ambisiøs, omgjengelig, religiøs og liknende han eller hun er. Dersom karakteristikkene av de samme personene når de snakker det ene og det andre språket eller den ene og andre varietetet, er signifikant forskjellige, tas dette som uttrykk for ulike holdninger til språket eller språkvarietetet. Denne formen for masketest ble utviklet av Wallace Lambert og kollegene hans på 1960-tallet for å undersøke holdninger til engelsk og fransk i Montreal (Lambert, Hodgson, Gardner og Fillenbaum 1960). Siden de tospråklige eller bidialektale personene så å si opptrer i to språklige forkledninger, kalles denne prosedyren *matched-guise* («para utkleddnad» hos Venås 1991, s. 251). Ved den andre varianten av masketesten er hvert språk eller hver varietet representert med to eller flere stemmer, som er mest mulig like med hensyn til stemmekvalitet, talehastighet, engasjement og liknende. Dette vet respondentene ikke, og framgangsmåten går derfor under navnet *verbal guise* (Giles og Powesland 1975). På opptakene kan det være én og samme tekst som leses opp (se f.eks. Haugen 2004, Rindal 2010, Myklestu 2015), eller klipp av spontan tale (Kristiansen 1991), og på samme måte som ved *matched-guise* skal respondentene etter å ha lyttet til hvert opptak karakterisere personen som de har hørt snakke. Hvis karakteristikkene av de to personene som representerer samme språk eller samme språkvarietet, ikke skiller seg signifikant fra hverandre, sees de som uttrykk for holdninger til språket eller språkvarietetet.

Det er fordeler og ulemper med både direkte og indirekte metoder. Med direkte metoder er det lettere å få undersøkt holdninger hos flere personer og dermed skaffe seg grunnlag for å generalisere funnene. Samtidig er det alltid en mulighet for at personene som vurderes, gir uttrykk for holdninger som de tror det forventes at de skal ha (Garrett 2010). De indirekte metodene er utviklet for å unngå dette, men mot slike framgangsmåter er det blant annet innvendt at de er tidkrevende, og at de kan være vanskelig

å få gjennomført med så store utvalg som kreves for generalisering av resultatene. Dessuten er det hevdet at den kvasiekperimentelle situasjonen som forsøkspersonene settes i, gjør det vanskelig å trekke slutninger om personenes holdninger utenfor denne situasjonen (Garrett et al. 2003, Garrett 2010, Moyer 2013). For å bøte på dette har man i flere studier konstruert situasjoner for dataelisitering som er mer virkelighetstro (se f.eks. Bouhris og Giles 1976, Kristiansen 1997). Siden språkholdninger er komplekse fenomener, anbefaler mange forskere bruk av en kombinasjon av metoder, både direkte og indirekte, for å validere dataene (se f.eks. U. Ladegaard 2002).

Forskningsoversikt

Denne artikkelen omhandler som nevnt studier av holdninger til norsk med større eller mindre andrespråkspreg, sammen med undersøkelser av holdninger til multietnisk ungdomsspråk, flerspråklighet og nye minoritetsspråk. Det finnes også annen forskning som på ulike måter har med språkholdninger i det flerspråklige Norge å gjøre, men som ikke er tas med i denne sammenheng. Det gjelder for eksempel minoritetselevens holdninger til å lære norsk og holdninger til å lære det dominerende språket i hjemmet (Berggreen og Latomaa 1994, Kulbrandstad 1997, Khazaeni og Juric 2010, Reppen 2011, Berge 2012).

Jeg har valgt ut relevante studier ved å gjennomgå alle numrene av *NOA Norsk som andrespråk* og *NORDAND Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*. I de artiklene som rapporterer fra forskning som helt eller delvis dreier seg om de aktuelle formene for språkholdningsforskning, har jeg gjennomgått litteraturlistene og funnet fram til publikasjoner som jeg har ment kunne være relevante i denne sammenheng. Videre har jeg søkt i bibliotekbasen ORIA og i Google Scholar med ordene «språkholdninger» eller «holdninger» kombinerte med to eller flere av ordene «andrespråk», «aksent», «etnolekt», «flerspråklighet», «gebrokken», «kebabnorsk», «kodeveksling», «minoritetsspråk», «multietnisk ungdomsspråk» og «to-språklighet». I første omgang kom jeg fram til et stort antall potensielt relevante publikasjoner, men flere av disse viste seg ikke å falle innenfor temaet for artikkelen. Alle arbeider som helt eller delvis dreide seg om holdninger til norsk med utenlandsk aksent, multietnisk ungdomsspråk, flerspråklighet eller nye permanente minoritetsspråk, ble inkludert så sant de

var utgitt i publiseringskanaler med kvalitetskontroll eller var godkjente masteroppgaver eller doktorgradsavhandlinger. Materialet som jeg på denne måten ble stående med, er sikkert ikke fullstendig, men likevel tilstrekkelig som grunnlag for å greie ut om den forskningen som jeg ønsker å belyse.

I det videre vil jeg først omtale hvilke temaer forskningen om språkholdninger i det flerspråklige Norge har dreid seg om, og hvilke metoder som har vært benyttet. Deretter vil jeg gå nærmere inn på funn i forskningsarbeider knyttet til de forskjellige temaene som har vært studert. Til slutt vil jeg peke på oppgaver for videre forskning på feltet.

Temaer i forskningen

Det er grunn til å anta at det så lenge det har bodd folk på det landområdet som i dag utgjør Norge, har det vært personer som ikke har hatt majoritets-språket i området de har bodd, som førstespråk, men som har lært dette i kontakt med flertallsbefolkningen. Det er imidlertid først i de siste par tiårene at innvandringen har hatt et slikt omfang som gjør at norsk snakket med større eller mindre andrespråkspreg er blitt en markant del av det vi kan kalle språklandskapet i Norge. Utforskningen av holdninger til slike måter å snakke norsk på er også av relativt ny dato. Forskningsoversikten i Kulbrandstad (2006) omfatter seks publiserte arbeider, mens tre andre var under arbeid på det tidspunktet. Det var relativt stor spredning i de spesifikke temaene som behandles. I løpet av det siste tiåret har det kommet flere publikasjoner, og emnespekteret er blitt enda videre.

I oversiktene nedenfor er forskningsarbeidene som jeg har inkludert i studien, gruppert i de tre temaområdene: 1 *Holdninger til norsk med andrespråkspreg*, 2 *Holdninger til multietnisk ungdomsspråk*, 3 *Holdninger til flerspråklighet og nye minoritetsspråk*. Arbeidene er listet opp kronologisk etter publiseringsåret. For hvert arbeid er det angitt nærmere hvilket emne som behandles, og som det framgår av oversiktene, faller noen arbeider inn under mer enn ett av de sentrale temafeltene. Det er nødvendig å presisere at undersøkelse av holdninger i mange tilfeller ikke er hovedtemaet i forskningsarbeidet som det er tale om.

Temaområde 1: Holdninger til norsk med utenlandsk aksent

I et større prosjekt i Sverige rundt 1990 ble reaksjoner på andrespråkspreget

Tabell 1: Forskning om holdninger til norsk med utenlandsk aksent

År	Forsker	Tittel	Orientering
2001	Liv Andlem Harnæs	<i>Reaksjoner på utenlandsk aksent i norsk</i>	Tidsskriftsartikkel (NOA) om innfødtes og ikke-innfødtes vurdering av aksentpreget uttale
2002	Berit Halvorsen	<i>Uttale av norsk som andrespråk på et mellomnivå</i>	Artikkel i om avvikstrekk i uttalen hos kandidater som har bestått en språkprøve, publisert i et nummer i en skriftserie
2002	Lars Anders Kulbrandstad	<i>Omtale av utlendingers norsk – studie av et avismateriale fra Internett</i>	Artikkel om bruken av ord som «aksent», «gebrokken» og «brytning» i norske aviser, publisert i antologi utgitt etter en NORAND-konferanse
2006	Cecilie Carlsen	<i>Lekfolks og fagfolks toleranse av aksentpreget norsk</i>	Artikkel om hvordan grupper av norske morsmålstalere vurderer språket til personer som snakker norsk med utenlandsk aksent, publisert i en antologi fra et forskningsprosjekt
2006	Lars Anders Kulbrandstad	<i>Holdninger til «utenlandsk aksent»</i>	Artikkel som blant annet inneholder analyse av ungdommers kommentarer til opptak av personer som har norsk som andrespråk, publisert i en antologi fra et forskningsprosjekt
2007	Ingri Jølbo	<i>"Det e måden e uttykke meg på". En sosiolingvistisk undersøkelse av dialektbruk i norsk som andrespråk</i>	Masteroppgave i nordisk fra NTNU, der holdninger til aksentpreget dialekt sammenliknes med holdninger til aksentpreget standardtalemål
2007	Marit Helene Kløve og Lill Kristin Lund Kibakaya	<i>Second Language Proficiency and the Job market. A pilote study</i>	Artikkel om arbeidsgiveres reaksjoner på uttalen til arbeidssøkere med utenlandsk bakgrunn, publisert i en antologi om språktesting
2007	Lars Anders Kulbrandstad	<i>Lærerstuderter og språklig variasjon</i>	Artikkel om lærerstudenters holdninger til dialekt og norsk med utenlandsk aksent i ulike kontekster, publisert i et internasjonalt tidsskrift (Nordisk Pedagogik)
2008	Lars Anders Kulbrandstad	<i>Metaspråk og språklig oppmerksomhet. Ungdom møter andrespråkspreget norsk</i>	Artikkel om ungdommer omtaler norsk med andrespråkspreg, publisert i et internasjonalt tidsskrift (NORDAND)
2009	Lars Anders Kulbrandstad	<i>'Broken language'</i>	Artikkel med term- og begrepshistorisk studie av <i>gebrokken</i> og tilsvarende betegnelser i andre språk, publisert i en antologi med internasjonale bidrag

2010	Rikke van Ommeren	<i>"Ja, jæi la an på å tåå oppdaling, ja". En sosiolingvistisk studie av språklige praksisformer blant voksne innvandrere i Oppdal.</i>	Masteroppgave i nordisk fra NTNU, der blant annet holdninger til dialekt med utenlandsk aksent blir undersøkt
2011	Lars Anders Kulbrandstad	<i>National or general tolerance for variation? Attitudes to dialect and foreign accent in the media</i> <i>Liker du dialekt, tåler du aksent</i>	Artikler om holdninger til bruk av dialekt og aksentpreget norsk i etermedier, den første publisert i en nettantologi etter en internasjonal konferanse (British Association of Applied Linguistics), den andre i en populærvitenskapelig bok utgitt av IMDI
2015	Randi Vik Johnsen	<i>"Relativt bra norsk". En sosiolingvistisk studie av ungdommers forståelse av og holdninger til norsk med utenlandsk aksent</i>	Masteroppgave i nordisk fra Universitetet i Oslo, der forholdet mellom holdninger til aksentpreget norsk og forståelse av slik norsk blir undersøkt. Oppgaven er del av et større prosjekt kalt «Kva skal det til for å høyra ut som du høyrer til?», ledet av Unn Røynealand
2015	Kristin Myklestu	<i>Mer eller mindre norsk. En sosiolingvistisk undersøkelse av unges toleranse for (en utvidet) norsk talemålsvariasjon</i>	Masteroppgave i nordisk fra Universitetet i Oslo, der blant annet holdninger til aksentpreg i andre dialekter enn standard østnorsk blir undersøkt. Oppgaven er del av samme prosjekt som Johnsen (2015)
2016	Unn Røynealand	<i>Hva skal til for å høres ut som du hører til? Forestillinger om dialektale identiteter i det senmoderne Norge</i>	Artikkel antatt for publisering i internasjonalt tidsskrift. Den er knyttet til samme prosjekt som Johnsen (2015) og Myklestu (2015)

svensk utforsket, og man forsøkte blant annet å identifisere hvilke trekk ved uttalen som ble mest negativt vurdert (se f.eks. Cunningham-Andersson og Engstrand 1990, Cunningham-Andersson 1993). Denne forskningen gav inspirasjon til de første arbeidene om holdninger til norsk med utenlandsk aksent. Også såkalt folkelingvistik, dvs. utforsking av oppfatninger om og holdninger til språk blant ikke-lingvister (se bl.a. Preston 1996, Niedzielski og Preston 2003), var en viktig inspirasjonskilde. I løpet av det siste tiåret er det publisert en del studier på feltet, men det er ennå ikke kommet noen større samlet forskningsinnsats, og fremdeles ligger forskningen i Norge etter forskningen i Sverige. Vi mangler f.eks. en doktoravhandling som Niklas

Torstenssons *Judging the Immigrant: Accents and Attitudes* (Torstensson 2010). Tabell 1 gir oversikt over publikasjoner om temaet.

Temaområde 2: Holdninger til multietnisk ungdomsspråk

Allerede på 1990-tallet ble forskere oppmerksom på at det i bymiljøer der ungdom med forskjellig språkbakgrunn møttes, utviklet seg særmerkete måter å snakke norsk på. Det spesielle preget lå først og fremst i at ungdommene brukte ord som var hentet fra ulike språk, blant annet fra språk i innvandrergupper, men også egenartete trekk i morfologi, syntaks og uttale ble iaktatt. Tidligst ute med forskning på feltet var Stine C. Aasheim, som først i en artikkel om det hun kalte «byvankerslang» (Aasheim 1993), og senere i hovedfagsoppgaven om «kebab-norsk» (Aasheim 1995) analysert ordforrådet i dette ungdomsspråket. Termen «kebabnorsk» dukket etter hvert opp i mediene. I avistekst-basen A-tekst er det første belegget fra Aftenposten i 1998, og per 14.09. 2015 er det 352 forekomster. Kulbrandstad (2004) påviser at ordet ikke bare brukes med referanse til urbant fleretnisk ungdomsspråk, men også om norsk med innvandrepreg mer allment. Forskerne foretrekker oftest andre termer om språket i multietniske ungdomsmiljøer, særlig «multietnisk språkstil» og «multietnolekt» (om fagtermer i internasjonal forskningslitteratur se Kerswill 2013). Denne språkpraksisen ble tatt opp i noen hovedfagsoppgaver på begynnelsen av 2000-tallet, men det var først med prosjektet *Utviklingsprosesser i urbane språkmiljø* (UPUS), som pågikk i perioden 2005 – 2010, at forskningen fikk et oppsving. Prosjektet resulterte i en rekke publikasjoner, bl.a. Ph.d.-av-

Tabell 2: Forskning om holdninger til multietnisk ungdomsspråk

År	Forfatter(e)	Tittel	Orientering
2001	Vanja Jahnsen	<i>Øst og vest for elva. En sosiolingvistisk studie av talemålet i Oslo</i>	Hovedoppgave i nordisk fra Universitetet i Oslo, som berører holdninger til «wolla»-norsk
2001	Kristin Hagen Broch	<i>Ungdomsspråk i Oslo, liksom - en studie av hvordan holdninger til eget talemål kan bidra til å forklare ungdommers valg av språklige strategier.</i>	Hovedoppgave i nordisk fra Universitetet i Oslo, som berører holdninger til «wolla»-norsk

2007	Helena Benýšková	<i>Kebabnorsk</i>	Diplomová práce (tilsvarende masteroppgave) fra Tsjekkia om holdninger til multietnisk ungdomsspråk blant elever i videregående skole og en gruppe voksne informanter
2008	Bente Ailin Svendsen og Unn Røynealand	<i>Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway</i>	Artikkel som blant annet presenterer forskning om holdninger til språket i fleretniske ungdomsmiljøer, publisert et i internasjonalt tidsskrift (Internasjonal Journal of Bilingualism)
2009	Toril Opsahl	<i>"Egentlig alle kan bidra!" - en samling sosiolingvistiske studier av strukturelle trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo</i>	Ph.d.-avhandling fra Universitetet i Oslo, som har fokus på strukturelle aspekter ved multietnisk ungdomsspråk, men også belyser holdninger
2010	Stian Hårstad	<i>Unge språkbrukere i gammel by. En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim</i>	Ph.d.-avhandling fra NTNU, som blant annet omhandler holdninger til multietnisk ungdomsspråk
2010	Finn Aarsæther	<i>The use of multiethnic youth language in Oslo</i>	Artikkel som blant annet behandler holdninger til betegnelsen "kebab-norsk", publisert i en internasjonal antologi
2013	Stian Hårstad og Toril Opsahl	<i>Språk i byen. Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge</i>	Bok som presenterer nyere forskning om urbane språkmiljøer, blant annet om utviklingstendenser i miljøer med fleretnisk ungdom

handlinger, og flere av disse behandler blant annet holdninger til det aktuelle ungdomsspråket. Som det framgår av tabell 2, er det fremdeles betydelig forskningsaktivitet på feltet.

Temaområde 3: Holdninger til flerspråklighet og nye minoritetsspråk

Det generelle sosiolingvistiske klimaet i Norge karakteriseres gjerne som uvanlig tolerant (Vikør 1995), og ifølge (Trudgill 2002) er det «an enormous tolerance for linguistic diversity» (s. 31). Spørsmålet er om denne innstillingen

også omfatter diversitet i form av flerspråklig praksis og nye minoritetsspråk. Fra internasjonal forskning vet vi at tospråklighet og flerspråklighet ofte blir betraktet som noe negativt. Skutnabb-Kangas (1988) konstaterer at «[b]eing bilingual has in several countries, especially in the United States, been almost synonym for being poor, stupid and uneducated» (s. 11). Dette gjelder imidlertid folkelig tospråklighet, dvs. tospråklighet i minoritetsgrupper der medlemmene tilegner seg majoritetsspråket i tillegg til førstespråket sitt. Tospråklighet som utvikles ved at samfunnets elite lærer prestisjefylte fremmedspråk på skoler og universiteter, er imidlertid høyt vurdert. Foreløpig har vi ikke mye forskning om holdninger til flerspråklighet i Norge, men det har kommet noen arbeider i løpet av de senere årene som berører temaet. Holdninger til minoritetsspråk var lenge preget av negativitet, og dette kom til uttrykk så vel i den offisielle fornorskningspolitikken overfor samer og de andre nasjonale minoritetene (Kommunal- og regionaldepartementet 2000, Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2008) som i en nedlatende, diskriminerende innstilling som minoritetsspråkbrukerne ble møtt med i hverdagen (Engen og Kulbrandstad 2004). Det samme gjaldt norsk tegnspråk (se f.eks. Kulbrandstad 1995, Simonsen 2009, Raanes 2013). I de senere år er assimilasjonspolitikken oppgitt, og det er tegn til endrete holdninger i befolkningen, selv om det i en stortingsmelding fra 2008 om samepolitikken heter at «[m]ye av arven fra fornorskningspolitikken henger igjen i folks holdninger, selv om den offentlige politikken er lagt om» (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2008, punkt 4.1., se også Hiss 2012). Som følge av innvandringen gjennom de siste tiårene snakkes det i dag et stort antall nye minoritetsspråk i Norge: Wilhelmsen Holth, Kleven og Risberg (2013) anslår at det kan dreie seg om over 300 forskjellige språk, og at 21 av disse har over 1000 brukere. Vi har foreløpig ingen studier av holdninger til enkeltspråk, men det er gjort noe forskning om hvordan folk stiller seg til muligheten av at noen språk vil kunne etablere seg som nye varige minoritetsspråk i landet. Disse forskningsarbeidene er listet opp sammen med forskning om holdninger til flerspråklighet i tabell 3.

Metoder i forskningen

Den nevnte forskningsoversikten i Kulbrandstad (2006) omfattet forskning som representerte alle de tre hovedtilnærmingene i språkholdningsforskningen som jeg har beskrevet tidligere i artikkelen. Som vi har sett, har forskningsaktiviteten etter dette økt betraktelig både i omfang og tematisk

Tabell 3: Forskning om holdninger til flerspråklighet og nye minoritetsspråk

År	Forfatter(e)	Tittel	Orientering
2007	Lars Anders Kulbrandstad	<i>Lærerstudenter og språklig variasjon</i> <i>Dialekt og aksentpreget norsk – en holdningsstudie</i>	Artikler som dreier seg om hva lærerstudenter svarer i en spørreundersøkelse der de blant annet ble bedt om å ta stilling til utsagn om tospråklig oppvekst og om mulige nye varige minoritetsspråk i Norge (også oppført i tabell 1 pga. at de også dreier seg hovedtemaet der)
2011	Lars Anders Kulbrandstad	<i>National or general tolerance for variation? Attitudes to dialect and foreign accent in the media</i> <i>Liker du dialect, tåler du aksent</i>	Artikler om en nettbasert spørreundersøkelse der respondentene blant annet blir bedt om å ta stilling til utsagn om mulige nye varige minoritetsspråk i Norge (også oppført i tabell 1 på grunn av at de også dreier seg om hovedtemaet der)
2012	Ruud, Cecilie Cathrin	<i>"Ja, det er våres gavespråk". En undersøkelse av kodeveksling i samtaler mellom voksne romer i norskopplæring og holdninger til slik kodeveksling</i>	Masteroppgave i norskdidaktikk fra Universitetet i Oslo, som blant annet undersøker hvilke holdninger voksne deltakere på norskkurs har til kodeveksling
2009	Susanne Marianne Imperatori	<i>Norsk, morsmål, eller begge deler? Holdninger til en tospråklig oppvekst hos minoritetsspråklige barn med patologiske språkavvik</i>	Masteroppgave i norsk som andrespråk fra Universitetet i Oslo, der kunnskaper og holdninger som grupper av pedagoger har til om barn med sykdoms- eller skadebetingete språkavvik bør vokse opp med to språk, blir kartlagt gjennom en spørreundersøkelse. Også intervjuer med foreldre til barn med patologiske språkavvik inngår i studien
2013	Maren Eika Kjærli	<i>Morsmålsopplæring for språklige minoriteter i Norge – teori og praksis</i>	Masteroppgave i nordisk språk fra NTNU, som blant annet analyserer de politiske partienes holdninger til morsmålsopplæring og flerspråklighet
2015	Randi Vik Johnsen	<i>"Relativt bra norsk". En sosiolingvistisk studie av ungdommers forståelse av og holdninger til norsk med utenlandsk aksent</i>	Masteroppgave i nordisk fra Universitetet i Oslo, der blant annet holdninger til flerspråklig praksis blir undersøkt (også oppført i tabell 1 siden den også dreier seg om hovedtemaet der).

innretning. Det metodiske repertoaret er likevel i hovedsak det samme, med direkte metoder som den dominerende framgangsmåten. Det vil si at forskerne skaffer seg datamateriale for å analysere holdninger ved å stille spørsmål som tydelig viser at man er ute etter oppfatninger om og innstillinger til forhold som har med språk å gjøre. Det som er nytt, er at vi har fått undersøkelser med langt flere informanter eller respondenter enn tidligere. Det gjelder blant annet forskning innen prosjektet *Utviklingsprosesser i urbane språkmiljøer* (UPUS) og Kulbrandstads undersøkelser av språkholdninger blant lærerstudenter (Kulbrandstad 2007a, 2007b) og blant radiolyttere og tv-seere (Kulbrandstad 2011a, 2011b). Den storstilte nettbaserte spørreundersøkelsen i Ims (2013) hører også hjemme her. Blant arbeidene som dreier seg om omtale og behandling av språk, språkvarieteter og språkbruk (nedenfor kalt *innholdsanalyse*), er analyse av fjernsynsserier (Nicolaisen 2011), partiprogrammer (Kjernli 2013) og mediediskurs (Svendsen 2015) nye i sitt slag. Det er kommet til noen nye arbeider der indirekte metoder i form av talervurdering er benyttet (bl.a. Carlsen 2006, Kulbrandstad 2008), og studien i Kulbrandstad (2011a, 2011b) inneholder data fra slike metoder, som ennå ikke er ferdiganalysert. Myklestu (2015) benytter en kombinasjon av direkte og indirekte metoder, og her blir for første gang en variant av masketest anvendt i en studie av holdninger til aksentpreget norsk. Det

Tabell 4: *Metodisk tilnærming*

Metode	Forskningsarbeid
Innholdsanalyse	Kulbrandstad 2002, Kulbrandstad 2004, Nicolaisen 2011, Kjernli 2013
Direkte metoder (spørreskjema, individuelt intervju, gruppeintervju)	Jahnsen 2001, Broch 2001, Benýšková 2007, Kulbrandstad 2007 og 2011 a og b, Svendsen og Røyneland 2008, Imperatori 2009, Hårstad 2010, Aarsæther 2010, Ruud (2012), Hårstad og Opsahl 2013, Ims 2013, Ellingsen 2015, Myklestu 2015
Indirekte metoder (talervurdering)	Harnæs (2001), Halvorsen (2002), Carlsen (2006), Kløve og Kibakaya (2007), Kulbrandstad 2006, 2008, 2011 a og b, Johnsen 2015, Myklestu 2015, Røyneland (2016)

dreier seg om en visuell-verbal test som er utviklet innenfor prosjektet «Kva skal til for å høyrast ut som du høyrer til?» etter en idé av Unn Røyenland.

Forskningsfunn

I det følgende vil jeg trekke fram funn fra forskning på alle de tre temaområdene som oversiktene ovenfor omhandler. Det ville sprengje rammene for artikkelen å gå inn på alle forskningsarbeidene, for formålet med presentasjonen er først og fremst å gi et allment bilde av kunnskapsstatusen per i dag. Likevel vil de fleste publikasjonene bli omtalt, om enn mer eller mindre inngående.

Temaområde 1: Holdninger til aksentpreget norsk

I pionerstudien Harnæs (2001) undersøkes reaksjoner på utenlandsk aksent i norsk. Resultatene gir ikke noe entydig bilde av hvilke trekk ved utenlandsk aksent som oppfattes mest negativt, men Harnæs finner blant annet at informantene reagerer på feil trykkplassering og avvikende vokalkvantitet. Forholdet mellom identifisering av morsmålsbakgrunn og vurdering av uttalen utforskes ikke i artikkelen, men hovedbildet er at studenter med et fjerntliggende morsmål blir vurdert til å ha dårligere uttale enn studenter med et morsmål som ligger nærmere norsk. Forskjeller i holdninger til ulike utenlandske aksenter er et tema som man har interessert seg for i internasjonal språkholdningsforskning. Samtidig som det er påvist aksenthierarkier, påpeker forskerne at det er en utfordring å skulle kontrollere for alle forhold som spiller inn, blant annet talernes kjønn og etnisitet (Moyer 2013). Ellers er det et interessant funn hos Harnæs at informanter som ikke har norsk som førstespråk, ofte er strengere i sin bedømmelse enn de andre. Det ser også ut til at menn er strengere enn kvinner, og dette samsvarer med funn i andre holdningsundersøkelser både nasjonalt (f.eks. Kulbrandstad 2011b) og internasjonalt (se referanser i Moyer 2013, s. 107).

Halvorsen (2002) viser at kandidater kan bestå Språkprøven i norsk for voksne utlendinger selv om de har store og mange avvik fra norsk førstespråksuttale. Dette tolkes som et tegn på en tolerant holdning overfor utenlandsk aksent: Så sant uttalen er forståelig, blir den betraktet som god nok. Blant avvik som ser ut til å være kritisk, er feil trykkplassering. Den ene kandidaten som ikke bestod Språkprøven, har flere tilfeller der trykket er

plassert slik at utsagnet blir uforståelig. Selv om Halvorsens studie er en pilotundersøkelse, er den et bidrag til belysningen av aksenttoleranse i Norge.

Et hovedfunn hos Kulbrandstad (2002) er at innvandreres måte å snakke norsk på, svært ofte omtales i sammenhenger som gjelder kriminalitet i en eller annen form. Og den foretrukne karakteristikken av innvandrernes norsk er «gebrokken» - et ord som ordbøker er samstemte i å beskrive som nedsettende og gjerne forklarer med formuleringer som «ukorrekt», «ubehjelpelig» og «ekte». Kulbrandstad stiller spørsmål om avisene på denne måten ikke bidrar til å spre et stereotyp bilde av personer med utenlandsk bakgrunn: De begår forbrytelser og snakker «gebrokkent» - samme hvor avvikende språket deres faktisk er. Internasjonalt har det vært forsket mye på hvordan utenlandsk aksent framstilles i medier, ikke minst på tv og i film (Lippi-Green 1997, Moyer 2013). Forskningsfunnene er gjennomgående at personer som snakker aksentpreget, framstår i et negativt lys og ikke sjelden kobles til kriminalitet eller annen uønsket virksomhet.

I studien av «Lekfolks og fagfolks toleranse for aksentpreget norsk» viser Carlsen (2006) at forskjellige grupper av bedømmere legger vekt på ulike forhold når de vurderer aksentpreget norsk. Strengest i bedømmelsen er personer som har høy utdanning, men som ikke er lærere eller lingvister, og disse stiller krav om at språket bør være mest mulig korrekt. Fagfolk prioriterer funksjonalitet framfor korrekthet, og dette gjelder særlig personer som underviser i norsk som andrespråk. For dem gjelder det først og fremst at språket skal være forståelig. Studien er svært relevant for diskusjonen om hvilke kriterier som skal legges til grunn ved vurdering av andrespråksferdigheter, som er et sentralt tema i den internasjonale forskningslitteraturen på feltet (Shohamy, Inbar-Lourie og Poehner 2008, Shohamy og Hornberger 2008, Taylor 2011).

Kløve og Kibakaya (2007) studerer arbeidsgiveres reaksjoner på uttale av norsk hos personer med utenlandsk bakgrunn. Resultatene viser blant annet at arbeidsgiverne er uenige i påstander om at utlendinger bør forsøke å kvitte seg med aksenten, at personer med utenlandsk aksent ikke bør ansettes i ansvarsfulle stillinger, og personer med aksentpreget norsk sannsynligvis ikke har høyere utdanning. Samtidig framstår ferdigheter i norsk som det viktigste kriteriet når arbeidsgiverne vurderer hvorvidt vi vil ansette personene som de har hørt på opptakene. Artikkelen er et norsk pionerarbeid om et viktig forskningstema og er blant annet interessant i debatten om forholdet mellom holdning og handling (Ladegaard 2000).

Målet med studien i Kulbrandstad (2007) er å undersøke i hvilken grad lærerstudenter deler den tolerante holdningen til språklig mangfold som Norge er kjent for. Respondentene i spørreundersøkelsen blir bedt om å ta stilling til utsagn som gjelder dialekt i offentlige sammenhenger (ledelse av radio- og tv-programmer, stortingsdebatter og undervisning i skolen), og norsk med utenlandsk aksent i de samme kontekstene. Resultatene viser at det er svært høy aksept for dialektbruk, mens toleransen for aksentpreget norsk er noe lavere. Likevel gir et klart flertall uttrykk for liberale holdninger også til det siste. Det er de mest dialektvennlige som også er mest positivt innstilt til aksentpreget norsk. Arbeidet er bidrag til belysning av spørsmålet om hvor langt norsk toleranse for muntlig språkvariasjon strekker seg, en toleranse som Trudgill (2002, s. 31) altså karakteriserer som «enormous». Kulbrandstad (2011 a og b) henger nært sammen med den foregående studien, siden det her er holdninger til dialekt og norsk med aksent hos ledere av lokale og nasjonale radio- og tv-sendinger som undersøkes. Datamaterialet er svar på en nettbasert spørreundersøkelsen fra et landsrepresentativt utvalg av personer over 15 år. Også i denne studien viser respondentene noe mindre positive holdninger til aksentpreget norsk enn dialekt, men på en indeks for aksentvennlighet er 67 % svært positivt eller ganske positivt innstilt, mens 33 % har en negativ innstilling. Vi finner samme tendens til at de dialektvennlige også er de mest aksentvennlige, og kvinner er mer positive enn menn, men også blant menn er det et flertall som gir uttrykk for en aksenttolerant holdning. Interessant nok er det omtrent samme fordeling mellom positivt innstilte og negativt innstilte i alle aldersgrupper, og det gjelder for begge kjønn. Men respondentenes utdanningsnivå spiller inn på den måten at det er størst toleranse blant dem med høyest utdanning.

Det primære siktemålet med studien som rapporteres i Kulbrandstad (2006 og 2008), var å undersøke ungdomsskoleelevers språklige oppmerksomhet og metaspråk når de snakket om opptak de hadde hørt med personer som snakket dialekt og personer som snakket norsk med utenlandsk aksent. Studien gav samtidig data som kunne gi innblikk i elevenes holdninger til aksentpreget norsk, blant annet gjennom ord og uttrykk de brukte for betegne denne formen for norsk (se nedenfor om 'kebabnorsk'). Resultatene viser variasjon blant elevene både i innretningen på holdningene og styrken (jf. tidligere omtale av begrepet *commitment*), men flere gir uttrykk for en negativ innstilling, ofte knyttet til betegnelsen «gebrokken». Som angitt i tabell 1 er denne folkelingvistiske termen begrephistorisk ana-

lysert i Kulbrandstad (2009), der det framgår at det aktuelle begrepet har sine røtter i latin «lingua corrupta», men at det i forbindelse med framveksten av nasjonalstater i Europa gled over fra å gjelde et språk som avviker fra fastsatte normer, til å gjelde en måte å snakke et språk på som har klart preg av at språkbrukeren ikke har språket som morsmål.

Masteroppgavene Johnsen (2015) og Myklestu (2015), som begge var en del av prosjektet «Kva skal til for å høyrast ut som du høyrer til?» ved MultiLing-senteret, Universitetet i Oslo, har elever i den videregående skolen som respondenter og informanter, og resultatene bekrefter funn i studier nevnt ovenfor som tyder på at den norske toleranse for talemålsvariasjon strekker seg ut over toleranse for førstespråksvarianter av norsk. Begge finner samvariasjon mellom holdninger til dialekt og holdninger til norsk med utenlandsk aksent (Johnsen 2015, s. 116, Myklestu 2015, s. 100). Myklestu finner ellers at når en aksentpreget stemme presenteres for respondentene samtidig med bilde av et ansikt med «tradisjonelt norsk utseende», vurderes stemmen som mer norsk enn når samme stemmen presenteres sammen med bilde av et ansikt med «ikke-norsk» utseende (s. V). Dette kan tolkes som at utseende betyr mer enn grad av aksent for oppfatning av norskhet. Et annet funn hos Myklestu er at ikke-urbane dialektstemmer med aksentpreg vurderes som mer attraktive enn aksentpregete urbane dialektstemmer, mens urbane dialektstemmer med aksentpreg oppfattes som mer «dynamiske» (s. 78-79). Ifølge Rikke van Ommeren antyder funn i hennes masteroppgave at «dialektpreget norsk som andrespråk har større 'markedsverdi' blant oppdalingen enn standardnær norsk som andrespråk» (van Ommeren 2011), mens Ingri D. Jølbo (2007, her etter Myklestu 2015) i sin masteroppgave diskuterer om dialekt med utenlandsk aksent representerer en slags dobbelt markerthet som gjør at det kan oppleves komisk. Internasjonalt ser det ut til å være forsket lite på holdninger til aksentpregete dialekter, så masteroppgavene som er omtalt her, bidrar til å bryte ny forskningsmark.

Resultatene hos Johnsen (2015) viser for øvrig at et klart flertall av elevene mener lærere kan undervise norske elever selv om de snakker norsk med utenlandsk aksent. Derimot mener et flertall at lærere med aksentpreget norsk ikke bør være lærere i faget norsk, og dette samsvarer med funn i Kulbrandstad (2007). Når elevene blir bedt om å ta stilling til en påstand om at lærere med utenlandsk aksent bør få hjelp til å bli kvitt aksenten, er de mer usikre. En viss usikkerhet gjør seg også gjeldende overfor en påstand om at norsk med utenlandsk aksent bør regnes som en variant av norsk, men

et flertall gir uttrykk for at de ikke er enige i dette. I en situasjon hvor det fra flere hold, blant annet fra sentrale politiske myndigheter, understrekes at det er viktig at personer med innvandrerbakgrunn rekrutteres til læreryrket (Dewilde og Kubrandstad 2014), er dette viktige temaer å få forskningsmessig belyst. I Sverige har Sally Boyd og hennes kolleger forsket på holdninger til lærere med utenlandsk aksent (Boyd 2003, 2004), og internasjonalt har man blant annet i Australia vært opptatt av dette temaet i forbindelse med lærerutdanning (Miller 2009).

Temaområde 2: Holdninger til språket i multietniske ungdomsmiljøer

Resultatene fra prosjektet *Utviklingsprosesser i urbane språkmiljø* (UPUS) oppsummeres i Hårstad og Opsahl (2013), og forfatterne refererer blant annet funn som gjelder holdninger til språkstilen i miljøer der ungdom med ulike etniske bakgrunner kommer sammen. Med perspektiver hentet fra Bourdieus teori om lingvistiske markeder skriver forfatterne at språket representerer skiftende «lingvistisk kapital»: Innad i ungdomsgruppene blir den aktuelle måten å snakke på høyt vurdert, utenfor miljøene blir den oppfattet negativt. Tydeligst er dette kommet fram i studier fra Trondheim, mens det i Oslo kan spores tendenser til at «multietnolektiske stiler [omtales] som en mer eller mindre etablert dialekt» (Hårstad og Opsahl 2013, s. 113, se også Hårstad 2010) og på den måten blir betraktet som del av den talespråklige hovedstrømmen («mainstream») i byen (se også Svendsen og Røyne-land 2008).

Men også i hovedstaden har negative holdninger til den språkstilen det er tale om, sett ut til å dominere. Ungdommene som ble intervjuet i hovedoppgavene til Kristin Hagen Broch og Vanja Jahnsen på begynnelsen av 2000-tallet, var samstemte i at «volla-norsk» (etter diskursmarkøren wolla/volla, fra arabisk wallah '(jeg sverger) ved Allah') var dårlig språk (Broch 2001, Jahnsen 2001). Og selv om osloundommene i Helena Benýšková's diplomoppgave fra 2007 har sprikende holdninger til «kebabnorsk», er mange negativt innstilt. Resultatene fra UPUS-prosjektet kan likevel som nevnt tyde på at en holdningsendring er på gang i hovedstaden. Funnene i Nicolaisen (2011) kan muligens tolkes som en indikasjon på det samme, selv om det her dreier seg om data fra en fiksjonskontekst. Handlingen i en av tv-seriene som studeres, foregår i Oslo. Og på tross av at en av rollefigurene snakker med «multietnolektisk setningsmelodi og ut-

tale» (s. 40) og tillegg har «en aggressiv talemåte og innslag av engelske og uttrykk» (s. 42), framstilles han som en kunnskapsrik og skoleflink ledertype. Madsen (2013) finner noen liknende trekk blant ungdommer i et multietnisk miljø i København: «Features of street language are used in relatively unmarked speech by boys who orient positively to school achievements at the same time as orienting to streetwise coolness» (s. 134). Også i andre land foregår det endringer av posisjonen til og oppfatninger om språket i multietniske ungdomsmiljøer. For eksempel påpeker Kerswill (2013) at selv om «Jafaican», (en vanlig term for multietnolektisk språk i London) har vært betraktet som et hinder for å greie seg bra på skolen og en trussel mot liberale verdier og enhet og samhold i samfunnet, registrerer man nå tegn til at slik språkbruk blir sett på som en normal varietet eller noe kul måte å snakke på.

Svendsen (2014) analyserer en mediedebatt om «kebabnorsk» i 2009 og viser hvordan de som regisserer debatten, journalister og programledere, er med og konstruerer stereotype oppfatninger der språkpraksiser i fleretniske ungdomsmiljøer dels forbindes med svake norskferdigheter og et begrenset norskspråklig repertoar, dels knyttes til sosiale problemer som mislykket skolegang og arbeidsledighet. Dette holdes blant annet opp mot forskning som dokumenterer at ungdom i slike miljøer tilpasser språket etter situasjon, samtalepartner og samtaletema (se f.eks. Opsahl og Nistov 2010). Svendsens artikkel er viktig for å motvirke fordommer i et samfunn der nye måter å bruke norsk språk på vokser fram.

Flere forskere har interessert seg for hvilke betegnelser som utenfor fagmiljøet blir brukt om språkstilen i multietniske ungdomsmiljøer. Jeg har allerede nevnt «kebab-norsk» og «wolla-/vollanorsk», andre eksempler er «jallanorsk» og «salsanorsk». Disse og flere andre behandles blant annet i Kulbrandstad (2004, 2005, 2006a) og i Hårstad (2010). Aarsæther (2010) drøfter «kebabnorsk», det samme gjør Mæhlum og Røyneland (2008), Hårstad og Opsahl (2013) og Svendsen (2014). I en fersk masteroppgave registrerer Ellingsen (2015) hva ungdommer i Bergen kaller språket i flerspråklige miljøer. Ims (2013) presenterer resultater fra den såkalte *Oslo-testen*, en nettbasert spørreundersøkelse om språk i Oslo, der 100 000 besvarelser kom inn i løpet av noen uker våren 2010. Personene som valgte å ta testen, ble blant annet bedt om å angi hva de kaller en form for norsk som snakkes i miljøer med flere kulturer og flere språk i Oslo, og som inneholder ord fra andre språk enn norsk. Blant svarene er «kebabnorsk» den klart mest frekvente betegnelsen. Tidligere forskning har karakterisert

«kebabnorsk» som negativt ladet (se f.eks. Kulbrandstad 2004), og man har funnet at ungdommer i miljøene der den aktuelle talestilen brukes, distanserer seg fra betegnelsen, fordi de mener at den virker stemplende. Dette ser ut til særlig å gjelde ungdommer med minoritetsbakgrunn (Aarsæther 2010, jf. også Svendsen 2014). Ims (2013) argumenterer derimot for at resultatene fra *Oslo-testen* gir indikasjon på at «betegnelsen ‘kebabnorsk’ ikke entydig knyttes til negative assosiasjoner som tidligere studier har gitt uttrykk for» (s. 61). Hun finner signifikante forskjeller mellom respondenter bosatt i Oslo og respondenter bosatt utenfor Oslo, og mellom respondenter i østlige og respondenter i vestlige bydeler av hovedstaden. Forfatteren antyder at dette kan være tegn på at den formen for norsk som det er tale om, er i ferd med å bli et akseptert register innen majoritets-språket i Oslo, i alle fall i de deler av byen der stilen er spesielt vanlig i ungdomsmiljøene. Dette kan sies å være i tråd med funnene i UPUS-prosjektet som jeg tidligere har referert.

Den folkelingvistiske interessen for betegnelser på ungdomsspråk i multietniske storbymiljøer deler norske forskere med kolleger internasjonalt (se f.eks. Nortier og Dorleijn 2013, Nortier og Svendsen 2015).

Temaområde 3: Holdninger til flerspråklighet og nyere minoritetsspråk

Lærerstudentene i Kulbrandstad (2007) tar stilling til flere utsagn som gjelder tospråklighet, blant annet at det er en berikelse for et barn å vokse opp med flere språk, og at skolen bør bidra til at minoritetsspråklige elever både lærer norsk og videreutvikler morsmålet sitt. Mellom 80 og 90 % av studentene er enige i slike påstander. Johnsen (2015) finner samme positive innstilling til det hun kaller «flerspråklig praksis» hos sine informanter fra videregående skole. Samtidig mener over halvparten av lærerstudentene og nesten halvparten av elevene i videregående skole at innvandrereforeldre bør snakke norsk med barna sine hjemme. Dette er en oppfatning som man finner hos mange politikere (se f.eks. utsagn fra AP-politikeren Jan Bøhler hos Slettholm 2013). Mot dette er forskningen temmelig klar, for eksempel skriver Cummins (2008, s. 496) at «[...] there is no empirical justification for constructing immigrant students' home language as a cause for underachievement».

Kjernli (2013) tar for seg holdninger til flerspråklighet innen politikken og konstaterer at rapporter og utredninger som framhever positive sider ved

flerspråklighet, ikke har ført til noen endring i utdanningstilbudet til elever fra språklige minoriteter. Hun tolker dette som tegn på at mange politikere i prinsippet ser fordelene med at disse elevene får hjelp av skolen til å utvikle både morsmålet og norsk som andrespråk, men at de er redd for å miste velgere dersom de styrker morsmålsopplæringen. Gjennom denne analysen belyser Kjernli hvorfor norske politiske myndigheter vegrer for å følge opp klare anbefalinger i internasjonale rapporter som Taguma, Shewbridge, Huttova og Hoffman (2009) og Ball (2010) etter at utvikling av såkalt «funksjonell tospråklighet» med *Lærerplanverket for den 10-grunnskolen* (L97) ble forlatt som overordnet mål for opplæringen av minoritetsspråklige elever i grunnskolen. (Om situasjonen i Danmark og Sverige se Kristjánsdóttir 2006 og Spetz 2012.)

Imperatori (2009) undersøker en spesiell problemstilling knyttet til tospråklighet, nemlig hvilke holdninger foreldre til minoritetsspråklige barn med patologiske språkavvik på grunn av sykdom eller skade møter hos fagpersoner når det gjelder spørsmålet om barna bør lære et minoritetsspråk samtidig som de lærer norsk. Bare et mindretall av pedagogene som Imperatori intervjuer, mener at minoritetsspråklige barn med patologiske språkavvik bør vokse opp som tospråklige, og foreldrene som blir intervjuet, har opplevd en kritisk holdning til at barna skal lære et minoritetsmorsmål. I alle tilfeller unntatt ett er foreldrene blitt rådet til å bruke utelukkende norsk. Begrunnelsen har blant vært at barna vil ha problemer med å holde språkene fra hverandre. Forfatteren mener at kunnskapsmangel er en hovedårsak til pedagogenes holdninger. Denne konklusjonen har støtte i internasjonal forskning på feltet (Kremer-Sadlik 2005).

Selv om kodeveksling er vanlig praksis når to- eller flerspråklige kommuniserer med hverandre, viser forskingen at det å bruke flere språk i samme kommunikasjonssekvens gjerne blir vurdert negativt (se f.eks. Engen og Kulbrandstad 2004). Ruud (2012) undersøker holdninger til kodeveksling blant voksne deltakere på norskkurs som har romanes som førstespråk. Hun finner at to av de tre hovedinformantene i undersøkelsen stiller seg negativt til veksling til norsk mens de snakker romanes. Disse har et ideal som at språket skal være «rent», og mener at kodeveksling er et tegn på at man ikke tar vare på språket og viderefører det som et sentral element i romkulturen. Likevel viser observasjonsmaterialet i studien at de to det gjelder, kodeveksler i spontan samtale. Den tredje informant er klar over at hun veksler mellom språkene, og hun har en avslappet holdning til denne språkpraksisen. Denne masteroppgaven er

et interessant forskningseksempel i en situasjon hvor etablerte forestillinger om språk som atskilte størrelser utfordres av empirisk forskning og teoriutvikling om transspråking og polylingvalisme (se f.eks. Jørgensen 2008, Garcia og Wei 2013, Jørgensen og Møller 2014, May 2014).

Både i undersøkelsen av språkholdninger blant lærerstudenter (Kulbrandstad 2007) og i undersøkelsen av språkholdninger blant brukere av etermedier (Kulbrandstad 2011 a og b) ber forskeren respondentene ta stilling til en påstand som gjelder muligheten for at innvandringen fører til at det blir flere varige minoritetsspråk i Norge. Ordlyden i påstanden er noe forskjellig i de to studiene, men i begge tilfellene kommer det fram en betydelig motstand mot at det språklige mangfoldet i landet skal øke ved at enkelte av de språkene som i dag snakkes i innvandrergupper, skal etablere seg som nye permanente mindretallsspråk. Størst er skepsisen i undersøkelsen blant mediebrukerne, hvor 63 % er uenige i utsagnet: «Det er greit om innvandringen fører til flere varige minoritetsspråk i Norge». Det kan altså se ut som om den norske toleransen for språklig diversitet først og fremst gjelder variasjonen innenfor majoritetsspråket.

Oppgaver for videre forskning

Som vi har sett ovenfor, har det skjedd mye innen forskning om språkholdninger i det flerspråklige Norge siden forskningsoppsummeringen i Kulbrandstad (2006). Aktiviteten har vært spesielt stor innen det som jeg har kalt hovedemne 2: *Holdninger til språket i multietniske ungdomsmiljøer*, og her er det frambrakt mye ny kunnskap. Også innen hovedemne 1, *Holdninger til norsk med utenlandsk aksent*, er det kommet verdifulle bidrag, selv om forskningsaktiviteten der har vært mindre omfattende. Færrest publikasjoner finner vi innen det tredje hovedemnet, *Holdninger til flerspråklighet og minoritetsspråk*.

På alle de tre temafeltene er oppgavene for videre forskning legio. Når det gjelder holdninger til aksentpreget norsk, bør for eksempel Harnæs' undersøkelse av hvilke trekk ved norsk ved utenlandsk aksent som blir møtt med mest negative reaksjoner, følges opp av studier som er bredere anlagt. Riktignok har Snefrid Holm skrevet en doktoravhandling om visse aksenttrekk og forståelighet (S. Holm 2008), men som tidligere nevnt mangler vi avhandlinger om aksent og forståelighet i et holdningsperspektiv, slik som

vi finner et eksempel på i den Niklas Torstenssons nevnte avhandling fra Sverige: *Judging the Immigrant: Accents and Attitudes* (Torstensson 2010). Vi vet blant annet lite om forskjeller i holdninger til norsk med utenlandsk aksent etter hvilke førstespråk andrespråkstalerne har, og i den forbindelsen forholdet mellom holdninger til aksentpreget norsk og holdninger til landet eller kulturen som språkbrukerne har sin bakgrunn fra (jf. figur tidligere i artikkelen). Et annet interessant forskningstema er holdninger til aksentpreget dialekt, der vi som nevnt allerede har noen bidrag, men der det ligger til rette for spennende forskning nettopp i Norge. Kunnskapen om betydningen av bakgrunnsvariabler hos de som uttrykker holdninger til norsk med utenlandsk aksent, er også mangelfull, selv vi har et visst bilde av hvordan for eksempel kjønn og utdanning spiller inn. Det samme gjelder effekten av kontekstvariabler, altså holdninger til aksentpreget norsk i forskjellige sammenhenger (yrkesliv, samfunnsliv, privatliv o.a.). Ikke minst er det ønskelig at Kløve og Kibakayas studie fra 2006 om hvilken rolle utenlandsk aksent spiller ved vurdering av jobbsøkere, blir supplert med undersøkelser i større skala (jf. f.eks. Hosoda og Stone-romero 2010). Dette er ikke minst viktig i en situasjon hvor arbeidsledigheten i landet ser ut til å stige.

Selv om vi allerede vet mye om holdninger til språk i fleretniske ungdomsmiljøer, er det behov for mer forskning. Som vi har sett, kan det være forskjeller mellom ulike byer når det gjelder hvilke holdninger denne språkstilen blir møtt med, og dette bør utforskes videre. Det er også ønskelig med diakrone studier som følger utviklingen av språkbruken i miljøene det er tale om, og undersøker hvordan holdninger både innad i miljøene og holdninger blant personer utenfor miljøene eventuelt endrer seg.

Utforskningen av holdninger til flerspråklighet og ny minoritetsspråk er som sagt bare i sin begynnelse, og et sentralt spørsmål som forskningen bør prioritere, er om det norske språksamfunnet, på tross av et utbredt positivt syn på språklig variasjon, likevel preges av det «monolingvale etos» som gjør seg gjeldende i mange vestlige land, nemlig en grunnleggende verdiorientering som går ut på at det er best med bare ett språk i samfunnet (se f.eks. Peled 2012).

Når det gjelder metodikk, er det blant annet behov for å ta i bruk flere tilnærminger i norsk forskning om språkholdninger i det flerkulturelle samfunn. Prosjektet som Johnsen (2015), Myklestu (2015) og Røyneland (2016) er knyttet til, er som sagt det første forsøk her til lands til å anvende masketest i studier av holdninger til utenlandsk aksent, og dette bør følges

opp av studier der den verbal-visuelle varianten hun benytter, blir videre utprøvd. Ulike versjoner *verbal guise* er aktuelle, og «klassisk» *matched-guise* skulle kunne benyttes, for eksempel i videre forskning på holdninger til multietnolektal språkstil i ungdomsmiljøer. Inspirasjon til å skape mer autentiske situasjoner for datainnsamling kan f.eks. hentes hos de nevnte Bourhis og Giles (1976) og Kristiansen (1997). I direkte metoder ligger det flere muligheter, blant annet ved bruk av gruppeintervjuer, fokusgrupper, arrangerte digitale diskusjonsgrupper o.l. For studier av hvordan språk, språkvarieteter og språkbruk framstilles og behandles i samfunnet, kan sosiale medier utnyttes som datakilde i større grad enn det har vært gjort til nå, og forskningsretningen «lingvistiske landskaper» (Gorter 2006, Gorter og Shohamy 2009) har også nye og interessante metoder å by på i denne sammenhengen.

Litteraturliste

- Aarsæther, Finn 2010. The use of multiethnic youth language in Oslo. I P. Quist og B. A. Svendsen (red.). *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices* Bristol: Multilingual Matters, 111-126.
- Aasheim, Stine Cecilie 1993. Byvankerslang. *NOA Norsk som andrespråk* 16, 69-82.
- Aasheim, Stine Cecilie 1995. «Kebab-norsk». *Framandspråkleg påverknad på ungdomsspråket i Oslo*. Hovudoppgave i nordisk. Universitetet i Oslo.
- Albarracin, Dolores, Blair T. Johnson og Mark P. Zanna 2014. *The handbook of attitudes*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Alford, John R, Carolyn L. Funk og Jphm R. Hibbing. 2005. Are Political Orientations Genetically Transmitted? *American Political Science Review* (2), 153-167.
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2008. *St.meld. nr. 28. (2007–2008) Samepolitikken*.
- Baker, Colin 1992. *Attitudes and language*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ball, Jessica 2010. *Enhancing learning of children from diverse language backgrounds: Mother tongue-based bilingual or multilingual education in*

- early childhood and early primary school years. Lokalisert på http://eyeonkids.ca/docs/files/unesco_mother-tongue_based_ey_2010.pdf
- Benýšková, Helena 2007. «Kebab-norsk». *Språkfænomener i dagens flerkulturelle ungdomsmiljø i Norge* Diplomovå prace Univerzita Karlova v Praze Praha. Lokalisert på [file:///C:/Users/Lars%20A%20Kulbrandstad/Downloads/DPTX_2007_1_11210_ASZK10001_117831_0_27833%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lars%20A%20Kulbrandstad/Downloads/DPTX_2007_1_11210_ASZK10001_117831_0_27833%20(1).pdf)
- Berge, Hanne 2012. *Fra tospråklighet til ettspråklighet? Om den språklige livssituasjonen basert på en flerspråklig oppvekst blant minoritetsspråklige studenter i høyere utdanning*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo.
- Berggreen, Harald og Sirkku Latoamaa 1994. Språkbytte og språkbevaring blant vietnamesere i Bergen og Helsinki. I S. Boyd og J. Normann Jørgensen (red.). *Sprogbrug og sprogvalg blandt indvandrere i Norden, bind 1: Gruppebeskriver*. København: Danmarks Lærerhøjskole, 137-182.
- Bouhris, Richard Y. og Howard Giles 1976. The language of co-operation in Wales: A field study. *Language Sciences*, 42, 13-16.
- Boyd, Sally 2003. Foreign-born Teachers in the Multilingual Classroom in Sweden: The Role of Attitudes to Foreign Accent. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 6(3-4), 283-295.
- Boyd, Sally 2004. Utländska lärare i Sverige - attityder till brytning. I K. Hytlenstam og I. Lindberg (red.). *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 419-436.
- Broch, Kristin Hagen 2001. *Ungdomsspråk i Oslo, liksom - en studie av hvordan holdninger til eget talemål kan bidra til å forklare ungdommers valg av språklige strategier*. Hovedoppgave i nordisk språk og litteratur. Universitetet i Oslo.
- Carlsen, Cecilie. 2006. Lekfolks og fagfolks toleranse for aksentpreget norsk. I H. Sandøy og K. Tenfjord (red.). *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa*. Oslo: Novus, 295-316.
- Cummins, Jim 2008. Where Immigrant Students Succeed: A Comparative Review of Performance and Engagement in PISA 2003 (Petra Stanat og Gayle Christensen, eds., 2006). *Curriculum Inquiry*, 38(4), 493-497.
- Cunningham-Andersson, Una. 1993. Stigmatized pronunciation in non-native Swedish. *Phonetic experimental research at the Institute of Linguistics*, 17, 80-106.
- Cunningham-Andersson, Una og Olle Engstrand 1990. Native speaker reactions to non-native speech. I J. Leather og A. James (red.). *New Sound*

90. *Proceedings from the 1990 Amsterdam Symposium on the Acquisition of Second Language Speech*. Amsterdam: University of Amsterdam, 1-13.
- Dewilde, Joke og Lars Anders Kubrandstad 2014. Recruitment and Certification of Immigrant Teachers: Acceptance and Requirements. *IJE4D-journal. The International Journal of Education for Diversity*, 37-64.
- Eagly, Alice H. og Shelly Chaiken 1993. *The psychology of attitudes*. Fort Worth, Texas: Harcourt Brace Jovanovich.
- Eagly, Alice H. og Shelly Chaiken 2007. The Advantages of an inclusive definition of attitude *Social Cognition*, 25(5), 582-602.
- Ellingsen, Ellen Marie 2015. «Det er vår måte å kommunisere på». *En studie av språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen*. Masteroppgave i nordisk. Universitetet i Bergen. Lokalisert på https://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/10399/Master%20thesis_Ellen%20Marie%20Ellingsen.pdf?sequence=4&ogisAllowed=y
- Engen, Thor Ola og Lars Anders Kulbrandstad 2004. *Tospråklighet, minoritetsspråk og minoritetsundervisning* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Garcia, Ofelia og Li Wei 2013. *Translanguaging language, bilingualism and education*. Basingstoke: Palmgrave Macmillan.
- Garrett, Peter 2010. *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Garrett, Peter, Agnie Williams og Nikola Coupland 2003. *Investigating language attitudes : social meanings of dialect, ethnicity and performance*. Cardiff: University of Wales Press.
- Giles, Howard og Peter F. Powesland 1975. *Speech style and social evaluation*. London og New York: Academic Press,.
- Gorter, Durk 2006. *Linguistic landscape : a new approach to multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Gorter, Durk og Elana Shohamy 2009. *Linguistic landscape : expanding the scenery*. New York: Routledge.
- Greenwald, Antony G og Mahzarin R Banaji 1995. Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review* 102, 4-27.
- Harnæs, Liv A. 2001. Reaksjoner på utenlandsk aksent i norsk. *NOA Norsk som andrespråk*, 23, 79-112.
- Haugen, Ragnhild 2004. *Språk og språkhaldningar hjå ungdomar i Sogndal*. Dr.art. Universitetet i Bergen. Lokalisert på <https://bora.uib.no/>

- bitstream/handle/1956/2423/Dr.Avh.Ragnhild_Haugen.pdf?sequence=2&ogisAllowed=y.
- Hiss, Florian 2012. Tromsø som samisk by? - Språkideologier og medienes rolle i språkdebatten. *Nordlit*, 30, 111-127.
- Holm, Anne-Brit 1999. *Stebarnet nynorsk. Om holdninger til nynorsk i Larvikskolen*. Hovedoppgave i nordisk. Universitetet i Oslo.
- Holm, Snefrid 2008. *Intonational and durational contributions to the perception of foreign accented Norwegian: An experimental phonetic investigation*. Ph.d.-avhandling. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Holten, Solveig M. og Hege R. Lønning 2011. Døves språkholdninger og norsk tegnspråk. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 29, 7-24.
- Hosoda, Megumi og Eugene Stone-Romero 2010. The effects of foreign accents on employment-related decisions. *Journal of Managerial Psychology*, 25(2), 113-132.
- Hårstad, Stian 2010. *Unge språkbrukere i gammel by. En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim*. Ph.d.-avhandling. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim. Lokalisert på http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/243705/359563_FULLTEXT01.pdf?sequence=1
- Hårstad, Stian og Toril Opsahl 2013. *Språk i byen. Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ims, Ingun I. 2013. Språklig registerdanning og verditilskrivning. Betegnelser på nye måter å snakke norsk på i Oslo. *NOA Norsk som andrespråk*(2), 37-71.
- Irvine, Judith 2001. «Style» as distinctiveness: the culture and ideology of linguistic differentiation. I P. Eckert og J. R. Rickford (red.). *Style and sociolinguistic variation*. Cambridge: Cambridge University Press, 21-43.
- Jahnsen, Vanja 2001. *Øst og vest for elva - en sosiolingvistisk undersøkelse av talemålet i Oslo*. Hovedfagsoppgave i nordisk. Universitetet i Oslo.
- Johnsen, Ragni V. 2015. «Relativt bra norsk». *En sosiolingvistisk studie av ungdommers forståelse av og holdninger til norsk med utenlandsk aksent* Masteroppgave i nordisk. Universitetet i Oslo.
- Jølbo, Ingrid D. 2007. «Det er måden er uttykke meg på». *En sosiolingvistisk undersøkelse av dialektbruk i norsk som andrespråk*, Institutt for nordistikk og språkvitenskap. Masteroppgave i nordisk. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

- Jørgensen, Jens N. 2008. Polylingual Languageing Around and Among Children and Adolescents. *International Journal of Multilingualism*, 5(3), 161-176.
- Jørgensen, Jens N. og Janus Møller 2014. Polylingualism and Languageing. I C. Leung og B. V. Street (red.). *The Routledge Companion to English Studies*. London og New York: Routledge, 67-83.
- Kerswill, Paul 2013. Identity, ethnicity and place: The construction of youth language in London. I P. A. Auer, M. Hilpert, A. Stukenbrock og B. Szmrecsanyi (red.). *Space in Language and Linguistics: Geographical, Interactional, and Cognitive Perspectives* Berlin: Mouton de Gruyter, 128-164.
- Khazaeni, Saghi og Renata Juric 2010. «Med en fot i begge verdener»: undersøkelse av syv tospråklige ungdommers språkbruksmønstre og språkholdninger. Masteroppgave i pedagogikk. Universitetet i Oslo.
- Kjernli, Maren E. 2013. *Morsmålsopplæring for språklige minoriteter i Norge – teori og praksis* Masteroppgave i nordisk. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Kløve, Marit H. og Lill Kristin L. Kibakaya 2007. Second Language Proficiency and the Job market. A pilote study. I C. Carlsen og E. Moe (red.). *A Human Touch to Language Testing. A collection in honour of Reidun Oanæs Andersen on the occasion of her retirement June 2007*. Oslo: Novus, 211-224.
- Kommunal- og regionaldepartementet 2000. *St.meld. nr. 15 (2000-2001) Nasjonale minoriteter i Noreg - Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar*. Lokalisert på <http://odin.dep.no/krd/norsk/publ/stmeld/016001-040003/index>.
- Kremer-Sadlik, Tamara 2005. To Be or Not to Be Bilingual: Autistic Children from Multilingual Families. I J. Cohen, K. T. McAlister, K. Rolstad og J. MacSwan (red.). *ISB4: Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism*. Sommerville, MA: Cascadilla Press, 1225-1234.
- Kristiansen, Tore 1991. Sprogholdninger hos folkeskolelærere, unge mennesker og personalchefer på Næstvedegnen. *Dansk Folkemål*, 33, 51-62.
- Kristiansen, Tore 1997. Language in a Danish cinema. I N. Coupland og A. Jaworski (red.), *Sociolinguistics : a reader and coursebook*. London: Macmillan, 291-305.

- Kristjánsdóttir, Bergtora 2006 . *Evas skjulte børn. Tosprogede elever i folkeskolens curriculum*. Ph.d.-avhandling. Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Krosnick, Jon A., Charles M. Judd og Bernd Wittenbrink 2005. The Measurement of Attitudes. I D. Albarracín, B. T. Johnson og M. P. Zanna (red.). *Handbook of attitudes and attitude change*. Mahwah, New Jersey: Erlbaum, 21-76.
- Kulbrandstad, Lars Anders 1995. Elias Hofgaard - minoritetspedagogisk pionér på Hamar. I L. A. Kulbrandstad og B. Øygarden (red.). *Peilepunkter. Festskrift til Thor Ola Engen på 50-årsdag 11. januar 1995*. Vallset: Oplandske Bokforlag, 46-61.
- Kulbrandstad, Lars Anders 1997. *Språkportretter. Studier av 12 minoritets-
elevers språkbruksmønstre, språkholdninger og språkferdigheter*. Vallset: Oplandske Bokforlag.
- Kulbrandstad, Lars Anders 2004. «Kebabnorsk», «perkerdansk» og «gebrokken»- ord om innvanderers måte å snakke majoritetsspråket på. I H. Sandøy (red.). *Den fleirspråklege utfordringa*. Oslo: Novus, 114-135.
- Kulbrandstad, Lars Anders 2005. Det rette språket – og det skeive I P. Dyn-dahl og L. A. Kulbrandstad (red.). *High fidelity eller rein jalla : purisme som problem i kultur, språk og estet*.
- Lars Anders 2006. Holdninger til «utenlandsk aksent» I H. Sandøy og K. Tenfjord (red.). *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa s*). Oslo: Novus, 278-294.
- Kulbrandstad, Lars Anders 2007a. Dialekt og aksentpreget norsk - en holdningsstudie. I J. Myking og G. Akselberg (red.). *Å sjå samfunnet gjennom språket. Heidersskrift til Helge Sandøy på 60-årsdagen 14.06.2007*. Oslo: Novus, 115-125.
- Kulbrandstad, L. A. 2007b. Lærerstuderenter og språklig variasjon. En holdningsundersøkelse. *Nordisk Pedagogik*, 2007(4), 357-372.
- Kulbrandstad, Lars Anders 2008. Metaspråk og språklig oppmerksomhet. Ungdom møter andrespråkspreget norsk. *NORAND Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, 2008(2), 83-102
- Kulbrandstad, Lars Anders 2009. Broken language. I M. Maegaard, F. Gregersen og P. Quist (red.). *Language attitudes, standardization and language change : perspectives on themes raised by Tore Kristiansen on the occasion of his 60th birthday*. Oslo: Novus Press, 297-314.

- Kulbrandstad, Lars Anders 2011a. Liker du dialekt, tåler du aksent. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (red.). *Godt no(rs)k? - om språk og integrering*. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 72-78.
- Kulbrandstad, Lars Anders 2011b. National or general tolerance for variation? Attitudes to dialect and foreign accent in the media. I *Applied Linguistics, Global and Local. Proceedings of the 43rd Annual Meeting of the British Association for Applied Linguistics 9-11 September 2010 University of Aberdeen*. London: Scitsiungnil Press, 173-181.
- Ladegaard, Hans J. 2000. Language attitudes and sociolinguistic behaviour: Exploring attitude-behaviour relations in language. *Journal of sociolinguistics*, 4(2), 214-233.
- Ladegaard, Uffe 2002. *Sprog, holdning og etnisk identitet : en undersøgelse af holdninger over for sprogbrugere med udenlandsk accent*. København: Odense Universitetsforlag.
- Lambert, Wallace, Richard Hodgson, Robert Gardner og Samuel Fillenbaum 1960. Evaluational reactions to spoken languages. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 60, 44-51.
- Lane, Pia 2010. "We did what we thought was best for our children": a nexus analysis of language shift in a Kven community. *International Journal of the Sociology of Language*, 2010, 63-78.
- Lippi-Green, Rosina 1997. *English with an accent : language, ideology and discrimination in the United States*. London: Routledge.
- Madsen, Lian Malai 2013. «High» and «low» in urban Danish speech. *Language in Society*, 42, 115-138
- Maegaard, Marie 2009. Den kvalitative sprogskemmetode – mellom ideologi og praksis. *Dialektforskning i 100 år*(2), 171-194.
- May, Stephen 2014. *The multilingual turn : implications for SLA, TESOL and bilingual education*. New York: Routledge.
- McEnery, Tony 2006. *Swearing in English: Bad Language, Purity and Power from 1586 to the Present*. Abingdon: Routledge.
- Miller, Jennifer 2009. Teaching with an Accent: Linguistically Diverse Pre-service Teachers in Australian Classrooms. I J. Miller, A. Kostogriz og M. Gearson (red.). *Culturally and Linguistically Diverse Classrooms: New Dilemmas for Teachers*. Bristol: Multilingual Matters, 36-55.
- Moyer, Alene 2013. *Foreign Accent. The Phenomenon of Non-native Speech*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Myklestu, Kristin 2015). *Mer eller mindre norsk. En sosiolingvistisk undersøkelse av unges toleranse for (en utvidet) norsk talemålsvariasjon*.

- Masteroppgave i nordisk. Universitet i Oslo.
- Mæhlum, Brit og Unn Røynealand, U. 2009). Dialektparadisets Norge - en sannhet med modifikasjoner. I S. Sletten og A. Gudiksen (red.). *Mund og Bog. 25 artikler om språk tilegnet Inge Lise Pedersen på 70-årsdagen d. 5. juni 2009*. København: Afdeling for dialektforskning, Nordisk forskningsinstitutt, Københavns universitet, 219-231.
- Nicolaisen, Christine A. 2013. *Den snille, den slemme og den dumme : En sosiolingvistisk analyse av språkholdninger som formidles gjennom dialektbruk i NRK Super*. Masteroppgave i nordisk. Universitetet i Oslo. Lokalisert på https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/37289/Nicolaisen_master.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Niedzielski, Nancy A. og Dennis R. Preston. *Folk linguistics*. Berlin: de Gruyter.
- Nortier, Jacomine og Margreet Dorleijn 2013). Multietnolects: Kebabnorsk, perkerdansk, Verlan, Kanakensprache, Straattaal etc. I P. Bakker og Y. Matras (red.). *Contact Languages: A Comprehensive Guide*. Berlin: Mouton de Gruyter, 229-271.
- Nortier, Jacomine og Bente Ailin Svendsen 2015. *Youth, Language and Identity in the 21st Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Omdal, Helge 1995. Attitudes to spoken and written Norwegian. *International Journal of the Sociology of Language*, 115(1), 85-108.
- Opsahl, Toril 2009. «Egentlig alle kan bidra!» - en samling sosiolingvistiske studier av strukturelle trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo. PhD-avhandling. Universitetet i Oslo.
- Opsahl, Toril og Ingvild Nistov 2010. On some structural aspects of Norwegian spoken among adolescents in multilingual settings in Oslo. I P. Quist og B. A. Svendsen (red.). *Multilingual Urban Scandinavia: New Linguistic Practices*. Bristol Multilingual Matters, 49-64.
- Peled, Yael 2012. Marching forward into the past. Monolingual multilingualism in contemporary political theory. I M. Hüning, U. Vogl og O. Moliner (red.). *Standard Languages and Multilingualism in European History*. Amsterdam: John Benjamins, 71-96.
- Preston, Dennis R. 1996. Whaddayaknow? The modes of folk linguistic awareness. *Language Awareness*, 5, 40-74.
- Preston, Dennis R. 2009. «Are you really smart (or stupid, or cute, or ugly, or cool)? Or do you just talk that way?» I M. Maegaard, F. Gregersen, P. Quist og J. N. Jørgensen (red.). *Language attitudes, standardization and language change: perspectives on themes raised by Tore Kris-*

- tiansen on the occasion of his 60th birthday*. Oslo: Novus forlag, 105-130.
- Raanes, Eli 2013. Døve på slutten av 1800-tallet - en språklig og kulturell gruppering? *Maal og Minne*, 105(1), 84-118.
- Reppen, Inger Agnete 2011. «Det viser seg at du er ekte nordmenn i stedet»: Andrespråksbrukere, sted og tilhørighet. Masteroppgave i nordisk. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Rießler, Michael, Tove Bull og Juri Kuz'menko 2007. *Språk og språkforhold i Sápmi*. Berlin: Humboldt-Universität.
- Rindal, Ulrikke E. 2010. Constructing identity with L2: Pronunciation and attitudes among Norwegian learners of English. *Journal of Sociolinguistics*, 14(2), 240-261.
- Ruud, Cecilie-Cathrin 2012. «Ja, det er våres gavespråk». *En undersøkelse av kodeveksling i samtaler mellom voksne romer i norskopplæring og holdninger til slik kodeveksling*) Masteroppgave i nordisk. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Ryan, Elen B., Howard Giles, H. og Miles Hewstone 1988. The measurement of language attitudes. I U. Ammon, N. Dittmar, K.Kj. Mattheier (red.) *Sociolinguistics. An international handbook of the science of language and society* (Vol. II). Berlin og New York: de Gruyter, 1068-1081.
- Røyneland, Unn 2009. Dialects in Norway: catching up with the rest of Europe? *International Journal of the Sociology of Language*(196-197), 7-30.
- Schwarz, Norbert 2001. The Construction of Attitude. I A. Tesser og N. Schwarz (red.), *Intrapersonal Processes (Blackwell Handbook of Social Psychology)*. Oxford, UK: : Blackwell, 436-457.
- Selback, Tone 2001. «Det er heilt naturleg». *Ei gransking av skriftspråkskaldningar*. Hovedoppgave i nordisk. Universitetet i Bergen.
- Shohamy, Elana, Ofra Inbar-Lourie og Matthew E. Poehner 2008. *Investigating Assessment Perceptions and Practices in the Advanced Foreign Language Classroom*. University Park, PA: Center for Advanced Language Proficiency Education and Research.
- Shohamy, Elana G. og Nancy Hornberger (red.) 2008. *Language Testing and Assessment*. New York: Springer.
- Simonsen, Eva 2009. Hørsel eller døvhet? En historisk innføring i feltet. I A. L. Hansen, N. Garm og E. Hjelmervik (red.). *Hørsel - språk og kommunikasjon*. Trondheim: Møller kompetansesenter, 12-20.

- Skutnabb-Kangas, Tove 1988. Multilingualism and the education of minority children. I T. Skutnabb-Kangas og J. Cummins (red.). *Minority Education: From Shame to Struggle*. Clevedon: Multilingual Matters, 9-44.
- Slettholm, Andreas 2013. Jan Böhler (Ap) er redd morsmål hjemme gir barna dårligere forutsetninger for å lykkes, *Aftenposten*. Lokalisert på http://www.osloby.no/nyheter/Jan-Bohler-Ap-er-redd-morsmal-hjemmegir-barna-darligere-forutsetninger-for-a-lykkes-7385154.html#.U3X3P_1_ueg.
- Solstad, Karl Jan, Áila Márge Varsi Balto, Vigdis Nygaard, Eva Josefsen og Marit Solstad 2012. *Samisk språkundørsøkelse*. Bodø: Nordlandsforskning.
- Spetz, Jenny 2012. Modersmålsudervisning– på barrikaden och i marginalen. *Sprog i Norden*, 77-90.
- Steinset, Åge og Jo Kleiven 1975. *Språk og identitet*. Oslo: Det norske samlaget.
- Storvand, Lena, Siri Gjørtz og Hege E. Olsen 2004. *Stem på Norges vakreste ord. VG*. Lokalisert, på <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/stem-paa-norges-vakreste-ord/a/101181/>.
- Strømsodd, Svein Arne 1979. *Dialektholdninger blant folk i to bydeler i Oslo*. Hovedoppgave i nordisk. Universitetet i Oslo
- Svendsen, Bente Ailin 2014. Kebabnorskdebatten. En språkideologisk forhandling om sosial identitet. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 14(1), 33-62.
- Svendsen, Bente Ailin og Unn Røynealand 2008. Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway. *The International Journal of Bilingualism*, 12(1 og 2), 63-83.
- Taguma, Miho, Claire Shewbridge, Jana Huttova og Nancy Hoffman 2009. *OECD Reviews of Migrant Education. Norway*. OECD.
- Taylor, Linda (red.) 2011. *Examining Speaking: Research and Practice in Assessing Second Language Speaking*: Cambridge University Press.
- Thingnes, Jorunn S. 2015. *Skriftmangfald på norsk: språkforvaltning, normbrot og språkhaldningar*: Masteroppgave i nordisk. Universitetet i Oslo, Oslo. Lokalisert på https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/45800/Thingnes_Master.pdf?sequence=1&logisAllowed=y.
- Torstensson, Niklas 2010. *Judging the Immigrant. Accents and Attitudes*. PhD-avhandling. Umeå Univeristy, Umeå.
- Trudgill, Peter 2002. *Sociolinguistic Variation and Change*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

- van Ommeren, Rikke 2010. «Ja, jæi la an på å tålå oppdaling, ja». *En sosiolingvistisk studie av språklige praksisformer blant voksne innvandrere i Oppdal*. Masteroppgave i nordisk. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- van Ommeren, Rikke 2011. «Ja, jæi la an på å tålå oppdaling, ja.». *Språknytt*(3/2011).
- van Ommeren, Rikke u.a.. *Språklige kameleoner. En sosiolingvistisk studie av språklig praksis blant norske bidialektale individer*. Ph.D-avhandling. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim
- Venås, Kjell 1991. *Mål og miljø* (3. utg.). Oslo: Novus.
- Vibe, Nils 2005. Holdninger til nynorsk blant grunnskoleelever i Oslo. Oslo: NIFU-STEP.
- Vikør, Lars S. 1995. *The Nordic languages : their status and interrelations* (2. utg.). Oslo: Novus Press.
- Vising, Johan 1897. *Om språkskönhet*. Göteborg: Göteborgs högskola.
- Wilhelmsen, Marit, Bjørn Are Holth, Øyvind Kleven og Terje Risberg 2013. *Minoritetsspråk i Norge. En kartlegging av eksisterende datakilder og drøfting av ulike fremgangsmåter for statistikk*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Note

1. Jeg takker for verdifulle kommentarer og innspill fra de to anonyme fagfellene.

Abstract

Increased immigration over the past few decades has changed the Norwegian linguistic landscape. In addition to the majority language in all its dialectal and sociolectal varieties, and the traditional minority languages, the picture is more than before characterized by Norwegian spoken with various degrees and forms of foreign accent and by new minority languages. Norway is known for its exceptionally high tolerance for the use of dialect in contexts where people in other countries speak the standard language, and it is an interesting and important question whether accented Norwegian and other aspects of the increasing linguistic diversity are met with similar tolerant attitudes. Since the turn of millennium, this has been on the research agenda and this article gives an account of the

main themes and methodological approaches in the research that has been carried out, reviews research findings and relate these to relevant international research. Topics and methods for further research are also discussed.

Keywords: Norwegian language, language attitudes, foreign accent, multiethnic youth language, multilingualism, minority languages